

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาเป็นพระธรรมวินัย เป็นเนื้อแท้ของศาสนา เป็นนามธรรมอันเปรียบเสมือนจิตใจของพระพุทธศาสนา มีหลักคำสอนที่ประกอบด้วยเหตุผลสอดคล้องกับหลักความจริงตามธรรมชาติ ทำทนายต่อการทดลองพิสูจน์ ไม่มีการบังคับให้เชื่อ เป็นศาสนาของผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ด้วยสติสัมปชัญญะ ซึ่งสาระสำคัญของพุทธธรรมทั้งหมดกล่าวโดยสรุปแล้วสอนในเรื่องปัญหาและวิธีการแก้ปัญหา คือ ทุกข์และการดับทุกข์เท่านั้น พระพุทธศาสนาจึงถือว่าเป็นศาสนาเพื่อสันติสุข และสันติภาพของมวลมนุษยชาติในโลก ซึ่งพุทธบริษัทต้องช่วยกันผดุงส่งเสริม และผลักดันให้พระพุทธศาสนาก้าวหน้าหรือให้เจริญขึ้นไปเรื่อยๆ หากเราปล่อยปละละเลย ไม่ใส่ใจ ความเสื่อมสลายก็จะมาเยือน พระสงฆ์ผู้เป็นส่วนหนึ่งของพุทธบริษัท นอกจากจะมีการอบรมฝึกฝนพัฒนาตนเองตามพระธรรมวินัยแล้ว ยังมีหน้าที่สำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยหน้าที่นี้เป็นหน้าที่หลักของพระสงฆ์ที่แสดงให้เห็นถึงอุดมการณ์อันเป็นไปเพื่อความผาสุกของชาวโลก ตามที่พระพุทธเจ้าได้ทรงประทานพุทธโอวาทแก่เหล่าพระอริยสาวก ในคราวส่งไปประกาศพระพุทธศาสนารุ่นแรก ว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์”^๑ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในบุรพกาลนั้น พระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่ เพราะเป็นส่วนหนึ่งของพระรัตนตรัยและเป็นหนึ่งในพุทธบริษัทซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบหลัก เป็นกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนา^๒ สงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้าในสมัยพุทธกาลนั้นส่วนใหญ่เป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตรง ปฏิบัติถูกทาง ปฏิบัติสมควร เป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่การต้อนรับ ควรแก่ของทำบุญ ควรแก่การกราบไหว้ เป็นแหล่งปลูกฝังและเผยแผ่ความดีที่ยอดเยี่ยมของโลก และยึดมั่นในอุดมการณ์ของผู้แสดงธรรม^๓ จึงสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพ มีปฏิปทาการประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของพุทธบริษัทและรักษาพระธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยซึ่งมีความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการเทศน์ การพิมพ์หนังสือ การทำซีดี การจัดรายการโทรทัศน์ หรือทางสถานีวิทยุ แต่อย่างไรก็ตาม

^๑วิ.มท. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐

^๒เสถียร พันธรั้ง, ศาสนาเปรียบเทียบ, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: ผดุงวิทยาการพิมพ์, ๒๕๒๖),
หน้า ๓๕.

^๓ม.ม. (ไทย) ๑๒/๓๔/๕๐.

ดูเหมือนจะเป็นการเผยแพร่พระพุทธศาสนาอย่างเดียว แต่การเผยแพร่พระพุทธศาสนานั้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งการรักษาไว้ซึ่งคำสอนหรือพระพุทธพจน์ ยังมีน้อยไปในรูปแบบของการเขียนการบันทึกลงในคัมภีร์ธรรมแบบโบราณ หรือในรูปแบบหนังสือพกพา หรือจารลงในแผ่นไม้หรือแผ่นหินเพื่อรักษาพระพุทธพจน์เอาไว้ก็ยังไม่เป็นที่นิยม ส่วนมากจะบันทึกลงในหนังสือเท่านั้น นอกจากนี้ยังขาดผู้ที่มีความรู้ความสามารถในด้านการจารหรือจารึกอักษร ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นก็ลดน้อยลงไป อีกทั้งการศึกษาประมวลประวัติและผลงานของพระนักปราชญ์ในท้องถิ่นก็ยังไม่ได้รับการยกย่องและเผยแพร่ไปสู่สาธารณะชน

ในวงการคณะสงฆ์ไทย ครูบาก็ญจนอรัญญวาสี มหาเถร หรือที่ประชาชนรู้จักท่านว่า (ครูบามหาเถร) เป็นพระมหาเถระที่มีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในล้านนารูปหนึ่ง โดยท่านมีผลงานทางพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ท่านได้เขียนคัมภีร์ใบลานเป็นจำนวนถึง ๘,๘๓๔ ผูก (กัณฑ์) เป็นอดีตเจ้าอาวาสวัดพระสิงห์ จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งนี้ท่านยังสามารถชักชวนพระมหาราชครูวัดสวนดอกและพระมหาเถระทั้งหลายในเชียงใหม่ ทำการตรวจสอบชำระพระไตรปิฎกและสังคายนารวบรวมพระธรรมคัมภีร์ต่างๆ ให้ครบถ้วน และท่านยังเป็นผู้ยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนของพระศาสดา มีวิธีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน ท่านมีวิธีสอน อุบายและวิธีต่างๆ ที่ใช้เป็นสื่อในการเผยแผ่ธรรมะให้ประชาชนพุทธบริษัทเป็นผู้รับสาร ให้เข้าใจถึงแก่นแท้ของธรรมได้อย่างแยบยลนอกจากนี้ ครูบาก็ญจนอรัญญวาสี มหาเถร (ครูบามหาเถร) ยังเป็นพระสงฆ์ที่ทำงานเผยแผ่พุทธธรรมทั้งเชิงรับและเชิงรุก เพื่อประโยชน์สุขของมหาชน เพื่อให้สังคมมีจริยธรรม ศีลธรรม คุณธรรม โดยการนำเสนอต่อพุทธบริษัทในรูปแบบต่างๆ ทั้งทางด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ ด้านศึกษาสงเคราะห์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ อีกทั้งการแสดงพระธรรมเทศนา สามารถโน้มน้าวจิตใจให้ประชาชนในยุคปัจจุบันได้หันมาสนใจหลักคำสอนของพระพุทธศาสนามากขึ้นนอกจากครูบามหาเถรได้เผยแพร่พระพุทธศาสนาในไทยยังไม่พอ ท่านยังได้ไปทำหน้าที่ของพระสงฆ์ โดยการจาริกไปยังต่างประเทศ คือประเทศพม่าและประเทศลาว ในประเทศพม่านั้นท่านได้เดินทางไปศึกษากัมมัฏฐานเป็นระยะเวลาหลายปีจนสำเร็จจนสมาบัติขั้นสูง เมื่อสำเร็จแล้วทางคณะสงฆ์ประเทศพม่าได้ถวายพระบรมสารีริกธาตุให้แก่ท่าน และได้นำพระบรมสารีริกธาตุกลับมายังประเทศไทยได้นำกลับมาสร้างวัดวาอารามหลายแห่ง นอกจากนี้ท่านยังจาริกไปยังเมืองหลวงพระบางประเทศลาว โดยได้ไปทำการจารธรรม(จารึกธรรม)ลงในคัมภีร์ใบลาน ณ วัดวิชุนราช เมืองหลวงพระบาง แล้วนำกลับมายังประเทศไทยจนถึงปัจจุบันเป็นจำนวนหมื่นกว่าผูก นับได้ว่าครูบาก็ญจนอรัญญวาสี มหาเถร(ครูบามหาเถร)ได้สร้างผลงานทั้งทางด้านการเผยแผ่ การปฏิบัติศาสนกิจ จนเป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และเจ้าผู้ปกครองฝ่ายอาณาจักรมาจนถึงปัจจุบันนี้

จากความสำคัญที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาบทบาทและผลงานของครูบาก็ญจนอรัญญวาสี มหาเถรเพื่อทราบถึงประวัติ ผลงาน บทบาทของครูบาก็ญจนอรัญญวาสี มหาเถร (ครูบามหาเถร)ว่าเป็นอย่างไร รวมถึงวิเคราะห์หลักธรรมที่ซึ่งเป็นคุณสมบัติของครูบาก็ญจนอรัญญวาสี มหาเถร (ครูบามหาเถร) มีอิทธิพลต่อพระพุทธศาสนาในสังคมล้านนาอย่างไร และเป็นตัวอย่างของพระสงฆ์ที่มีคุณประโยชน์พระพุทธศาสนาของอนุชนรุ่นหลังสืบต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาประวัติและผลงานของครูบากัญจนอรัญญวาสี มหาเถร (ครูบามหาเถร)
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาบทบาทของครูบากัญจนอรัญญวาสี มหาเถร (ครูบามหาเถร)
- ๑.๒.๓ เพื่อวิเคราะห์หลักธรรมที่ซึ่งเป็นคุณสมบัติของครูบากัญจนอรัญญวาสี มหาเถร (ครูบามหาเถร) ที่มีอิทธิพลต่อพระพุทธศาสนา

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ ประวัติและผลงานของครูบากัญจนอรัญญวาสี มหาเถร (ครูบามหาเถร) ว่ามีอย่างไร
- ๑.๓.๒ บทบาทของครูบากัญจนอรัญญวาสี มหาเถร (ครูบามหาเถร) ว่ามีอย่างไร
- ๑.๓.๓ ผลการวิเคราะห์หลักธรรมที่ซึ่งเป็นคุณสมบัติของครูบากัญจนอรัญญวาสี มหาเถร (ครูบามหาเถร) ที่มีอิทธิพลต่อพระพุทธศาสนาในสังคมล้านนา เป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้วางขอบเขตศึกษาวิจัยออกเป็น ๓ ส่วน ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

- ๑) ประวัติและผลงานของครูบากัญจนอรัญญวาสี มหาเถร (ครูบามหาเถร)
- ๒) บทบาทของครูบากัญจนอรัญญวาสี มหาเถร (ครูบามหาเถร)
- ๓) คุณสมบัติของครูบากัญจนอรัญญวาสี มหาเถร (ครูบามหาเถร) ที่มีอิทธิพลต่อพระพุทธศาสนา

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการวิจัย ได้แก่ วัดสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการศึกษาวิจัยระหว่างเดือน ตุลาคม ๒๕๕๘ ถึงเดือน มีนาคม ๒๕๕๙ รวมระยะเวลา ๖ เดือน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

บทบาท หมายถึง ความสามารถในการแสดงออกในการทำหน้าที่ในด้าน

- ๑) ด้านการปกครอง
- ๒) ด้านการศาสนศึกษา

- ๓) ด้านการเผยแผ่
- ๔) ด้านสาธารณูปการ
- ๕) ด้านศึกษาสงเคราะห์
- ๖) ด้านสาธารณสงเคราะห์

ผลงาน หมายถึง สิ่งที่ปรากฏเป็นรูปธรรมตลอดถึง ความรู้ความสามารถที่แสดงออกในเชิงประจักษ์ในภารกิจ ๖ ด้าน ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ ด้านศึกษาสงเคราะห์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ของครุบาทัญจนอรัญญวาสี มหาเถร (ครุบาทมหาเถร) ได้จารึกหรือบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

ครุบาทัญจนอรัญญวาสี มหาเถร (ครุบาทมหาเถร) หมายถึง อดีตเจ้าอาวาส วัดสูงเม่น ตำบลสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

หลักธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ปรากฏอยู่ในผลงานของครุบาทัญจนอรัญญวาสี มหาเถร (ครุบาทมหาเถร) ที่มีอิทธิพลต่อพระพุทธศาสนา

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

บทบาทของพระสงฆ์ในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าได้ทรงเผยแผ่พระศาสนาอยู่นาน ถึง ๔๕ พรรษา พระองค์ทรงวางรูปแบบการปกครองสงฆ์ไว้ ๓ รูปแบบ ตามกาลเวลาและจำนวน พระสาวกที่เพิ่มขึ้น ดังนี้

๑. ปฐมโพธิกาล : ตอนแรกการตรัสรู้ พระสาวกยังมีน้อย พระพุทธองค์ทรงปกครองเอง โดยมีพระองค์เป็นประมุข วิธีที่รับบุคคลเข้ามาอยู่ในปกครอง เรียกว่า เอหิภิกขุอุปสัมปทา หรืออาจเรียกว่า พุทธาธิปไตย

๒. มัชฌิมโพธิกาล : ตอนกลางการตรัสรู้ พระสาวกเริ่มเพิ่มมากขึ้น พระพุทธองค์ทรงมอบอำนาจให้อภิขุชนียิกขุ คือ พระภิกษุผู้มีคุณธรรมช่วยกันปกครอง โดยมีพระพุทธองค์เป็นประมุข วิธีที่รับบุคคลเข้ามาอยู่ในปกครอง เรียกว่า ติสรณคณูปสัมปทา หรืออาจเรียกว่า อภิขุชนียาธิปไตย

๓. ปัจฉิมโพธิกาล : ตอนปลายการตรัสรู้ พระสาวกมีจำนวนมากขึ้น เพราะว่าพระพุทธศาสนาได้ขยายแผ่กว้างไพศาลไปมาก มีผู้ศรัทธาเลื่อมใสสมัครเข้าเป็นสาวกและเข้ามาบรรพชาอุปสมบทมากขึ้น พระพุทธองค์ทรงประทานระบบสังฆาธิปไตย คือ มอบให้สงฆ์เป็นใหญ่ปกครองกันเอง โดยมีพระองค์เป็นประมุข วิธีที่รับบุคคลเข้ามาอยู่ในปกครอง เรียกว่า ญัตติจตุตถกรรมอุปสัมปทา หรืออาจเรียกว่า สังฆาธิปไตย^๔

บทบาทพระสงฆ์ในปัจจุบัน บทบาทของพระสงฆ์ในปัจจุบันมีความเกี่ยวข้องกับชุมชนและสังคมมากขึ้น พระสงฆ์มีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนที่นอกเหนือจากการเผยแผ่ศาสนา

^๔ ดนัย ไชยโยธา, พระมหากษัตริย์กับพระพุทธศาสนาในประวัติศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๓๘), หน้า ๘๕ – ๘๖.

โดยแบ่งเป็นบทบาทในด้านต่างๆถึง ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครองด้านการศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ ด้านศึกษาสงเคราะห์ ด้านสาธารณสงเคราะห์^๕

พระราชวรมณี (ประยูร ปยุตโต) ให้ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์นับแต่อดีตพระสงฆ์ ซึ่งผูกพันกับชาวบ้าน ถือเป็นแบบอย่างของความสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างพระพุทธศาสนากับสังคมมาโดยตลอด ว่าต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในทุกด้านพอสรุปบทบาทของพระสงฆ์และวัด ดังต่อไปนี้

(๑) เป็นสถานศึกษาสำหรับชาวบ้าน ๆ ส่งบุตรหลานมาอยู่รับใช้พระสงฆ์เพื่อรับการฝึกอบรมทางศีลธรรมและเล่าเรียนวิชาการต่าง ๆ ตามที่สอนในสมัยนั้น รวมทั้งยังเป็น ศูนย์รวมของเยาวชนด้วย

(๒) เป็นสถานที่สงเคราะห์บุตรหลานชาวบ้านที่ยากจนได้มาอาศัยเล่าเรียน

(๓) เป็นสถานพยาบาลผู้เจ็บป่วยตามภูมิรู้ของคนในสังคมในสมัยนั้น

(๔) เป็นที่พักของคนเดินทาง

(๕) เป็นสโมสรที่ชาวบ้านมาพบปะสังสรรค์

(๖) เป็นสถานบันเทิงที่จัดงานเทศกาลต่าง ๆ

(๗) เป็นที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เป็นที่ปรึกษาแก้ปัญหาครอบครัว

(๘) เป็นศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรมที่รวบรวมศิลปกรรมต่าง ๆ

(๙) เป็นคลังเก็บวัสดุของใช้ต่าง ๆ ซึ่งชาวบ้านจะได้ใช้ร่วมกัน

(๑๐) เป็นศูนย์กลางบริหารหรือปกครอง

(๑๑) เป็นที่ประกอบพิธีกรรมหรือให้บริการด้านพิธีกรรม^๖

แสวง รัตนมงคลมาศ ได้จำแนกลักษณะบทบาทไว้ ๕ ประการ ดังนี้

๑. บทบาทในอุดมคติ (Ideal roles) หมายถึง บทบาทที่ควรจะเป็นไปตามอุดมคติอุดมการณ์ หรือหลักการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

๒. บทบาทที่เป็นจริง (Actual roles) หมายถึง ข้อเท็จจริงในด้านกิจกรรมหรือผลงานที่ได้ปฏิบัติจริง

๓. บทบาทที่รับรู้ (Perceived role) หมายถึง ความรู้ความเข้าใจในหน้าที่ความรับผิดชอบหรือภารกิจของตนว่าควรเป็นอย่างไร

๔. บทบาทที่คาดหวัง (Expecting role) หมายถึง ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง มุ่งหวังต้องการให้อีกฝ่ายหนึ่งประพฤติปฏิบัติอย่างไร

๕. บทบาทที่ถูกคาดหวัง (Expected role) หมายถึง การที่ฝ่ายหนึ่งถูกคาดหวังจากอีกฝ่ายหนึ่งว่า ต้องประพฤติปฏิบัติอย่างไรจึงจะเป็นไปตามคาดหวัง ในการศึกษาเรื่องบทบาทในแต่ละคู่

^๕บุญรับ ศักดิ์มณี และโสภณ เสือพันธ์, หนังสือเรียน พระพุทธศาสนา ๓ ชรล. ๐๐๐๓, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด, ๒๕๓๘), หน้า ๙๐.

^๖พระราชวรมณี (ประยูร ปยุตโต), . “การสัมมนาเรื่องพุทธศาสนากับสังคมไทยในปัจจุบัน”, (กรุงเทพมหานคร: พุทธสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๑๓), หน้า ๓๖. (อัดสำเนา).

นั้น มีหลักการวิเคราะห์ว่า บทบาทในแต่ละคู่ควรที่จะสอดคล้อง (Role must be commensurate) จึงจะมีความสำเร็จสูง หากมีความขัดแย้งในบทบาท (Role Conflict) ความล้มเหลวจะเกิดขึ้น^๗

โสภา ชูพิกุลชัย ได้ให้ความหมายของบทบาทว่า หมายถึง การแสดงออกหรือการทำหน้าที่ของบุคคลซึ่งสมาชิกคนอื่นของสังคมมุ่งหวังให้เขาทำ ภายใต้สถานการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่ง โดยถือเอาฐานะและหน้าที่ทางสังคมของบุคคลนั้นเป็นมูลฐาน บทบาทที่ทำให้คนในสังคมสามารถคาดคะเนพฤติกรรมของบุคคลอื่น รู้ว่าบุคคลอื่นต้องการอะไรจากตน ทำให้เกิดประโยชน์ในการทำงานร่วมกันเป็นทีม^๘

พัชนี วรกวิน ได้กล่าวว่า บทบาท ก็คือ แบบแผนของพฤติกรรมซึ่งเป็นไปตามตำแหน่งหรือสถานภาพของบุคคล อันเกิดจากความคาดหวังของบุคคลในสังคมนั้น ๆ และบทบาทอาจเปลี่ยนไปได้ตามตำแหน่งที่เปลี่ยนไป^๙

พัทยา สายหู ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า บทบาท คือการกระทำต่าง ๆ ตาม “บท” ที่กำหนดไว้ให้ผู้แสดงต้องทำ トラบใดที่ยังอยู่ใน “บท” นั้น เปรียบได้เหมือน “บท” ของตัวละครที่กำหนดให้ผู้แสดงในละครเรื่องนั้นๆ เป็นตัวอะไร มีบทบาทที่จะต้องแสดงอย่างไร^{๑๐}

ชนิษฐา วิเศษสาร และมุกดา ศรียงค์ กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การประกอบพฤติกรรมตามตำแหน่ง ความคาดหวัง หรือตามหน้าที่แสดงจริง^{๑๑}

ประภาพิศ สัญชาติเจตน์ กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่หรือการแสดงออกของคน ซึ่งคนอื่นคาดคิดหรือคาดหวังว่าเขาจะทำเมื่ออยู่ภายใต้สถานการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่ง^{๑๒}

ปราชญา กล้าผจญ ได้ให้ความหมายบทบาทไว้ว่า สิ่งที่บุคคลจะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับตำแหน่งหรือหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย เป็นการแสดงพฤติกรรมตามอำนาจหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย เป็นการแสดงพฤติกรรมตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้เหมาะสมสอดคล้องกับความคาดหวังของผู้ที่มอบหมายอำนาจนั้น^{๑๓}

นิธิ เอียวศรีวงศ์ กล่าวถึง บทบาทของพระสงฆ์ว่า พระสงฆ์ควรมีบทบาทเพื่อสังคมมากขึ้น โดยการใช้ปัญหาของสังคมเป็นตัวชี้ นำ กิจกรรมที่ทำคือเข้ามาสนองตอบปัญหาเป็นบางส่วน และต้องมองปัญหาแยกส่วนและแคบลง พระสงฆ์บางรูปให้บริการสังคมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานแก้ปัญหา

^๗ แสง รัตนมงคลมาศ, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร: เพชรสยามการพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๒๗.

^๘ โสภา ชูพิกุลชัย, **จิตวิทยาสังคมประยุกต์**, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒), หน้า ๔๕.

^๙ พัทณี วรกวิน, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิชย์, ๒๕๒๖), หน้า ๕๒.

^{๑๐} พัทยา สายหู, **กลไกของสังคม**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๙),

หน้า ๔๗.

^{๑๑} ชนิษฐา วิเศษสาร และมุกดา ศรียงค์, **จิตวิทยาสังคมและมนุษย์สัมพันธ์**, (กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและวิทยาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๒๖), หน้า ๙.

^{๑๒} ประภาพิศ สัญชาติเจตน์, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., ๒๕๒๔) หน้า ๘๙.

^{๑๓} ปราชญา กล้าผจญ, **พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๐), หน้า ๓๔.

ท้องถิ่นเล็กๆ แต่มีพลังมาก อีกทั้งไม่แยกส่วนปัญหาที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันอีกด้วยและที่สำคัญการมองปัญหาต่างจากมุมมองที่เป็นอิสระจากการถูกรอบงำของทุนนิยม วัตถุนิยมและบริโภคนิยมของพระสงฆ์^{๑๔}

วิทย์ วิศทเวทย์ และเสถียรพงษ์ วรรณปก ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ สรุปความว่า บทบาทที่เด่นชัดของพระสงฆ์คือบทบาทในการพัฒนาสังคม ซึ่งมีอยู่ ๒ ด้าน คือ บทบาทในด้านพัฒนาวัตถุและบทบาทในด้านพัฒนาด้านจิตใจ พระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคม โดยการให้คำแนะนำที่ถูกต้อง เป็นผู้เชื่อมประสานให้กำลังใจ และเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรมแก่ประชาชน^{๑๕}

พระไพศาล วิสาโล กล่าวถึง บทบาทของพระสงฆ์ว่า โดยประเพณีพระสงฆ์ไม่ได้มีหน้าที่สอนธรรมอย่างเดียว หากยังมีบทบาทในทางโลก เช่น สอนวิชาชีพ ขุดบ่อน้ำ สร้างสะพาน และเป็นผู้ไกลเกลี่ยระงับความขัดแย้งในหมู่บ้าน เป็นต้น วัดจึงไม่ใช่สถานอบรมสั่งสอน ศีลธรรม จรรยา และประกอบพิธีกรรมเท่านั้น^{๑๖}

สรุปได้ว่า บทบาทด้านการปกครอง พระสังฆาธิการ มีบทบาทต่อสังคมของพระสงฆ์มาก ซึ่งในปัจจุบันพระสงฆ์มีคุณภาพลดน้อยลงในด้านข้อวัตรปฏิบัติ และความสามารถในการสอน การเผยแผ่ธรรม จึงทำให้พระสงฆ์สูญเสียความเป็นผู้นำในด้านคุณธรรม และด้านสติปัญญา และสูญเสียความศรัทธาจากญาติโยม ดังนั้น การบริหารปกครองและการดูแลพระสงฆ์เป็นเรื่องหนึ่งที่จะช่วยให้คุณภาพของพระสงฆ์ดีขึ้น คุณภาพของพระสงฆ์จะดีขึ้นได้ต้องอาศัยปัจจัยอย่างอื่นอีก ทั้งนี้ หากระบบการปกครองสงฆ์เป็นระบบกำกับดูแลพระสงฆ์ให้มีความประพฤติที่ถูกต้องดีงาม สิ่งที่จะต้องมาเสริมคู่กันก็คือระบบการกลั่นกรองและกล่อมเกลาระบบกลั่นกรองมีไว้สำหรับบุคคลที่จะมาบวช ส่วนระบบกล่อมเกล่าสำหรับผู้ผ่านการบวชมาแล้ว ทั้งนี้คณะสงฆ์จะต้องสร้างระบบกล่อมเกล่าที่ดี ได้แก่ ระบบกล่อมเกล่าที่ไม่เป็นทางการ ก็คือ การดูแลเอาใจใส่ที่อุปัชฌาย์อาจารย์พึงมีต่อศิษย์ ส่วนระบบที่เป็นทางการก็คือระบบการศึกษาด้านปริยัติธรรม

๑.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระมหาปราโมทย์ มหาวีริโย (ปิกรม)วิจัยเรื่อง ศึกษาบทบาทของพระราชารัตนรังสี (วีรยุทธ์ วีรยุทธ) ในฐานะพระธรรมทูตไทยประจำประเทศอินเดีย ผลการวิจัยได้มีลักษณะที่สอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมโมลี (ทองอยู่ ญาณวิสุทธิโส) สรุปได้ว่า คุณสมบัติของพระธรรมทูต ได้แก่ คุณสมบัตินามแนวโอวาท ปาฏิโมกข์ คุณสมบัติพื้นฐาน มีสัปปริยธรรม คือ เป็นผู้รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาลเวลา รู้จักชุมชน รู้จักบุคคล มีหลักกัลยาณมิตรในความเป็นผู้นำชุมชนให้คำแนะนำสั่งสอนการดำเนินชีวิตด้วยดี และมีหลักการบริหารหรือเมตตาธรรมแก่ทุกคน รู้จักฟัง พูดยให้ผู้อื่นฟังได้ใฝ่ศึกษา

^{๑๔} นิธิ เอียวศรีวงศ์, *พุทธศาสนาในความเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทย*, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๔๓), หน้า ๙๕.

^{๑๕} วิทย์ วิศทเวทย์ และเสถียรพงษ์ วรรณปก, *หนังสือเรียนสังคมศึกษา รายวิชา สอ๔๑๓ พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖*, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยร่มเกล้า, ๒๕๔๒), หน้า ๕๐.

^{๑๖} พระไพศาล วิสาโล, *พุทธศาสนาในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต*, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๔๖), หน้า ๙๑.

มีความจำดี เป็นผู้รู้ชัดแจ้ง สามารถอธิบายให้คนอื่นเข้าใจ ฉลาดในการเป็นผู้นำและไม่ก่อการทะเลาะวิวาท เข้าใจปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น มีเทคนิควิธีการสื่อสารเพื่อเข้าถึงปัญหาและมีความมุ่งมั่นต่ออุดมการณ์พระพุทธศาสนา^{๑๗}

พระมหาณรงค์ศักดิ์ โสภณสิทธิ (โสภา) วิจัยเรื่อง ศึกษาบทบาทการเผยแผ่พุทธธรรมของพระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม) ผลการวิจัยได้มีลักษณะที่สอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมโมลี (ทองอยู่ ญาณวิสุทฺโธ) สรุปได้ว่า บทบาทการเผยแผ่พุทธธรรมทั้งรูปแบบพระธรรมเทศนา บรรยายธรรมปาฐกถาธรรม ได้มีการยก พุทธศาสนสุภาษิต ยกอุทาหรณ์ เล่านิทาน เปรียบเทียบด้วยข้ออุปมาอุปมัย ใช้วิธียกบุคคลเป็นตัวอย่าง ถือว่าเป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่น และถือว่าเป็นรูปแบบและแนวทางที่ท่านได้นำเอาออกมาเผยแผ่พุทธธรรมมากที่สุด พุทธธรรมที่นำเสนอเป็นเรื่องง่าย ๆ ใกล้ตัว ท่านได้อธิบายเนื้อหาสาระธรรมชัดเจนแจ่มแจ้ง ปราศจากความเคลือบแคลงสงสัย สามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผลจริงในชีวิตประจำวันเพื่อให้เยาวชน ประชาชนได้นำมาปฏิบัติปรับปรุงแก้ไข ชัดเกล่าจิตใจให้ตั้งมั่นอยู่ในจริยธรรมศีลธรรม คุณธรรมอันดีงาม^{๑๘}

พระมหารุ่งเพชร ขวนปญโญ (พัตทาป) ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษารูปแบบวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช)” สรุปผลการศึกษาว่า รูปแบบวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระธรรมกิตติวงศ์ รูปแบบเทศนา ปาฐกถา บรรยายธรรมนั้น เป็นรูปแบบการนำเสนอโดยตรงและโดยอ้อมเนื้อหาธรรม ส่วนหนังสือธรรมะเป็นการนำเสนอโดยอ้อมและโดยประยุกต์สอนให้เข้ากับสถานการณ์หรือกับยุคสมัยปัจจุบันมากกว่า เป็นการผสมผสานเนื้อหาการสอนทางพระพุทธศาสนากับการชี้ให้เห็นปัญหาของสังคม พร้อมทั้งชี้แนวทางแก้ไขหรือข้อเสนอแนะไว้ด้วยประการหนึ่งเน้นการส่งเสริมให้นำคำสอนไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับชีวิตในปัจจุบัน ทั้งในส่วนของตนเองและครอบครัวให้เกิดประโยชน์ได้มากที่สุด โดยท่านชี้ให้เห็นเหตุปัจจัยหรือปัญหาที่เกิดขึ้น พร้อมให้แนวคิดหรือเสนอแนะแนวทาง แก้ไขปรับปรุงส่งเสริมให้เกิดจิตสำนึกในเรื่องที่ยังบกพร่องกันอยู่ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสงบสุข ในสังคม^{๑๙}

นวรรตน์ สุวรรณผ่อง มุ่งศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่องานสังคมสงเคราะห์จิตเวช โดยพิจารณาบทบาทในการให้คำแนะนำปรึกษาปัญหาทางด้านจิตใจ บทบาทในการรณรงค์ ให้วัดชุมชนเป็นเรื่องเกี่ยวกับขวัญและกำลังใจ บทบาทในการสอนวิปัสสนากรรมฐานเพื่อความสงบสุขทางด้านจิตใจ บทบาทในการให้อยู่ที่อยู่อาศัยแก่คนที่ไร้ที่พึ่งและผู้เจ็บป่วยและบทบาทในการ

^{๑๗} พระมหาปราโมทย์ มหาวิริโย (ปีกรม), “ ศึกษาบทบาทของพระราชาธรรมาธิบดี (วีรยุทธ ธีรยุทธ) ในฐานะพระธรรมทูตไทยประจำประเทศอินเดีย”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘).

^{๑๘} พระมหาณรงค์ศักดิ์ โสภณสิทธิ (โสภา), “ศึกษาบทบาทการเผยแผ่พุทธธรรมของพระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม)”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙).

^{๑๙} พระมหารุ่งเพชร ขวนปญโญ, “ศึกษารูปแบบวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช)”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘).

ส่งเสริมจริยธรรมและการพัฒนาทางด้านจิตใจ ผลการวิจัย พบว่าพระสงฆ์มีบทบาทในการให้คำแนะนำ ปรึกษาปัญหาทางด้านจิตใจและด้านการส่งเสริมจริยธรรมกับการพัฒนาทางด้านจิตใจเป็นส่วนใหญ่ บทบาทด้านอื่นนั้นมีน้อย สิ่งที่เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงานของพระสงฆ์มากที่สุดในการช่วยเหลือประชาชนก็คือการขาดแคลนทุนทรัพย์นอกจากนี้ ยังพบว่าพระสงฆ์ส่วนใหญ่คิดว่ามีความสามารถ มีความพร้อมเหมาะสมที่จะช่วยเหลือประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่ว่าจะเป็นในระดับบุคคล กลุ่ม หรือชุมชนก็ตาม^{๒๐}

พินิจ ลาภธนานนท์ ได้วิจัยเรื่องบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบทว่า ในปัจจุบันแม้บทบาทของวัด และพระสงฆ์ต่อชุมชนจะสูญเสียไปมากตามสภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม แต่สำหรับในชนบทบางแห่ง พระสงฆ์ยังสามารถดำรงสถานภาพความเป็นผู้นำชุมชน แต่บทบาทที่มีต่อชุมชนอาจจะมีลักษณะที่ผิดเพี้ยนไปจากเดิม ทว่าบทบาทที่มีประโยชน์มากต่อชุมชนชนบท คือ บทบาทในด้านการพัฒนาชนบท ซึ่งจะเห็นได้ว่า ในชุมชนชนบทบางแห่ง เมื่อมีงานพัฒนาเข้าไปถึงชุมชน พระสงฆ์ในชุมชนจะเข้าไปร่วมงาน อาจจะเป็นผู้นำในการเสนอความคิดริเริ่ม เป็นศูนย์รวมเรียกความร่วมมือจากประชาชนในกิจกรรมพัฒนาเหล่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่ที่พบเห็นมักจะเป็นโครงการพัฒนาในการสร้างสาธารณะและสิ่งสาธารณูปโภคต่างๆ เช่น บ่อน้ำ สะพาน ทานบ ถนน ศาลา หรือห้องประชุม เป็นต้น เป็นการแสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์เองก็ได้ตื่นตัวในบทบาทด้านการพัฒนาชนบทอยู่บ้างแล้ว ถึงแม้จะเป็นเพียงจำนวนน้อยก็ตาม^{๒๑}

พระมหาจิตติภัทร อจลธมโม ได้วิจัยเรื่องบทบาทของพระอานนท์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า ท่านมีบทบาทในการเผยแผ่ในลักษณะการให้คำแนะนำให้ คำปรึกษาสนทนาตอบปัญหาข้อข้องใจและแสดงธรรม โดยที่ท่านได้รับฟังจากพระพุทธเจ้า แล้วนำไปถ่ายทอดหรือเผยแผ่แก่ภิกษุ ภิกษุณีอุบาสก อุบาสิกา และบุคคลทั่วไปด้วยวิธีการที่ ต่างๆ เช่น การบรรยาย การอธิบาย ขยายข้อความ เปรียบเทียบ และถามตอบ เป็นต้น จนเป็นที่ศรัทธาเลื่อมใส และยอมรับนับถือพระรัตนตรัยกันอย่างแพร่หลาย แต่ก็มีบางส่วนที่ไม่ได้หันมานับถือพระรัตนตรัย เพราะยังยึดติดอยู่กับลัทธิดั้งเดิม ถึงกระนั้นก็ยังมีความเคารพนับถือในตัวท่านเป็นกรณีพิเศษ ซึ่งก็เท่ากับว่า ท่านได้สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มความเชื่อต่างๆ นั้นว่าเป็นตัวแทนแห่งการประกอบศาสนกิจดำเนินชีวิต และเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี^{๒๒}

ธัญพร พงษ์โสภณ ได้วิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ สื่อบุคคลในการชี้แนะและปลูกจิตสำนึกประชาชน เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ศึกษากรณี พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการเปิดรับข่าวสารทางสื่อสารมวลชนของพระสงฆ์ และการนำข่าวสารที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ การเลือกใช้วิธีการสื่อสารของพระสงฆ์ในการชี้แนะ

^{๒๐} นวรัตน์ สุวรรณผ่อง, “การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ไทยกับงานสังคมสงเคราะห์จิตเวช: ศึกษากรณีวัดที่มีสำนักสมณวิปัสสนากรรมฐานเขตกรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต*, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๔).

^{๒๑} พินิจ ลาภธนานนท์, *รายงานการวิจัยบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท*, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยสังคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๙), หน้า ๕.

^{๒๒} พระมหาจิตติภัทร อจลธมโม, “บทบาทของพระอานนท์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗).

และปลูกจิตสำนึกประชาชนชนบท เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะประชากรของพระสงฆ์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะประชากรของพระสงฆ์ซึ่งได้แก่ อายุ พรรษา การศึกษาทางโลก และการศึกษาทางธรรม กับการชี้แนะ และปลูกจิตสำนึกประชาชนชนบทเพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาส ซึ่งจำพรรษาอยู่ในวัดที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน ๒๘๐ รูปศึกษาประชากรทั้งหมด พบว่า ประชากรพระสงฆ์ติดตามข่าวสารต่างๆ จากหนังสือพิมพ์และวิทยุกระจายเสียงมากที่สุด ประชากรพระสงฆ์ส่วนใหญ่อ่านหนังสือพิมพ์ทุกวัน และเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมทางหนังสือพิมพ์มากที่สุด ในกรณีข่าวสารจากแหล่งสื่อสารมวลชนไม่สอดคล้องกัน พระสงฆ์ส่วนใหญ่จะตกลงใจเชื่อข่าวสารจากหนังสือพิมพ์มากที่สุด และประชากรพระสงฆ์ส่วนใหญ่ นำข่าวสารที่ได้จากการอ่าน รับฟังหรือรับชม จากสื่อมวลชนต่างๆ ไปใช้ประโยชน์ในการชี้นำอบรมสั่งสอนให้ประชาชนในชุมชน^{๒๓}

สรุปได้ว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการให้คำแนะนำปรึกษาปัญหาทางด้านจิตใจและด้านการส่งเสริมจริยธรรมกับการพัฒนาทางด้านจิตใจเป็นส่วนใหญ่ บทบาทด้านอื่นนั้นมีน้อย สิ่งที่เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงานของพระสงฆ์มากที่สุดในการช่วยเหลือประชาชนก็คือการขาดแคลนทุนทรัพย์ นอกจากนี้ ยังพบว่าพระสงฆ์ส่วนใหญ่คิดว่ามีความสามารถ มีความพร้อมเหมาะสมที่จะช่วยเหลือประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่ว่าจะเป็นในระดับบุคคล กลุ่มหรือชุมชนก็ตาม

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) เพื่อศึกษาประวัติและผลงานของครูบาภุญจนอรัญญาสิ มหาเถร (ครูบามหาเถร) ศึกษาบทบาทของครูบาภุญจนอรัญญาสิ มหาเถร (ครูบามหาเถร) และเพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมซึ่งเป็นคุณสมบัติของครูบาภุญจนอรัญญาสิ มหาเถร (ครูบามหาเถร) ที่มีอิทธิพลต่อพระพุทธศาสนา ซึ่งมีขั้นตอน รายละเอียดดังต่อไปนี้

๑.๗.๑ การวิจัยเอกสาร ผู้วิจัยกำหนดกฎเกณฑ์การคัดเลือกเอกสาร ดังนี้

ก. เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Secondary Data) ศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช ปี พ.ศ. ๒๕๓๙

ข. เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ วิทยานิพนธ์, หนังสือ, เอกสาร, สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ สื่ออินเทอร์เน็ต และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประวัติ ผลงาน บทบาทของครูบาภุญจนอรัญญาสิ มหาเถร (ครูบามหาเถร)

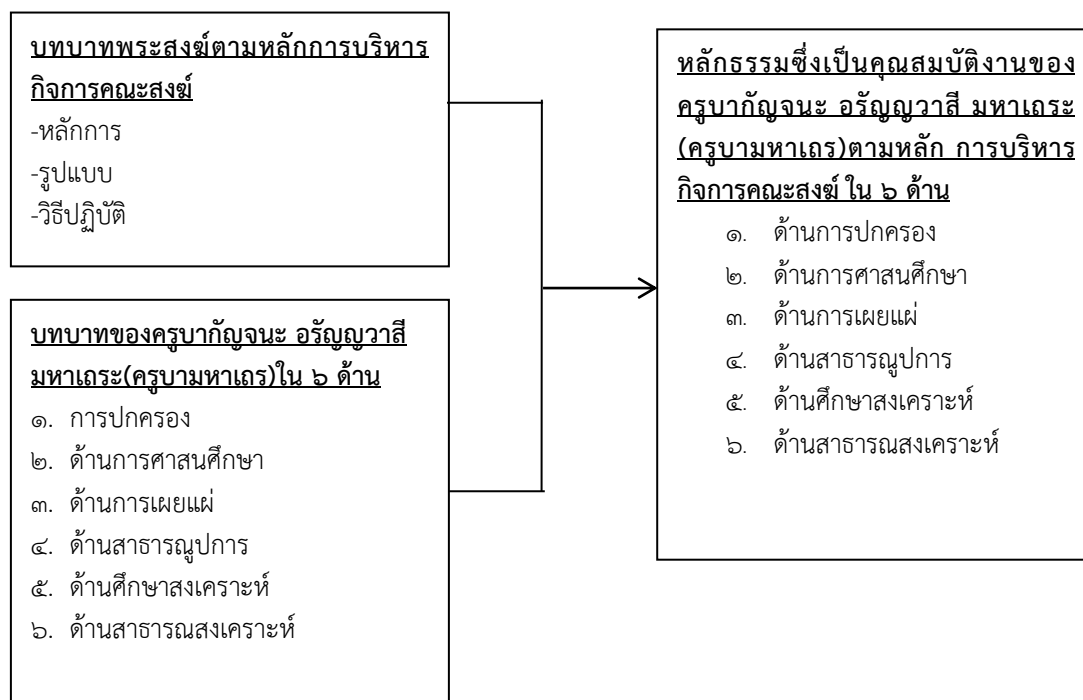
๑.๗.๒ นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาประมวลและวิเคราะห์สรุปข้อมูลเพื่ออธิบายถึงประวัติและผลงานของครูบาภุญจนอรัญญาสิ มหาเถร (ครูบามหาเถร) บทบาทของ ครูบาภุญจน

^{๒๓} ธีรพร พงษ์โสภณ, บทบาทของพระสงฆ์ สื่อบุคคลในการชี้นำและปลูกจิตสำนึกประชาชนชนบท เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น (ศึกษากรณี พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสจังหวัดกาญจนบุรี), วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิตมหาบัณฑิต (สื่อสารมวลชน), (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙).

อรัญญวาสี มหาเถร (ครุฑามหาเถร) ตลอดจนถึงวิเคราะห์หลักธรรมซึ่งเป็นคุณสมบัติงานของครุฑากัญจนอรัญญวาสี มหาเถร (ครุฑามหาเถร) ที่มีอิทธิพลต่อ

๑.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ และขอบเขตการวิจัย สามารถกำหนดเป็นกรอบแนวคิด (Conceptual Framework) ในการตั้งฐานของการวิจัยได้ ดังนี้

๑.๙ ประโยชน์ที่ได้รับ

- ๑.๙.๑ ได้ทราบประวัติและผลงานของครุฑากัญจนอรัญญวาสี มหาเถร (ครุฑามหาเถร)
- ๑.๙.๒ ได้ทราบบทบาทของครุฑากัญจน อรัญญวาสี มหาเถร (ครุฑามหาเถร)
- ๑.๙.๓ ได้ทราบผลการศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมซึ่งเป็นคุณสมบัติของครุฑากัญจนอรัญญวาสี มหาเถร(ครุฑามหาเถร) ที่มีอิทธิพลต่อพระพุทธศาสนาในสังคมล้านนา ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปเป็นข้อมูลสารสนเทศ เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าของอนุชนรุ่นหลังที่สนใจต่อไป